

ברכת המזון (2)

השליטה והרצון של הקב"ה להיטיב מתקיימים בעולם בכל רגע ורגע.

רב פינקוס זצ"ל "תפארת שמעון" הגדה של פסח

זכות האבות ואפיקי מים

שוכה ה' אֶת שְׁבִיתָנוּ כְּאַפִּיקִים בְּנֶגֶב (קכו, ד)

מה ענין האפיקים בנגב לכאן? יש לומר: ארץ הנגב, כידוע, היא יבשה, ובכל זאת יורדים בה אפיקי מים, וזאת בזכות הפשרת השלגים במדינות הלחות ובהרים הגבוהים, כך מתקבצים המים בקרקע ובוקעים ועולים למעלה, וכמו כן אנו מבקשים שלמרות שאין אנו ראויים לישועה בזכותינו, שכן רוחנו יבשה אין כל, בכל זאת נזכה לכך בזכות אבותינו הרטובים בצדקות, ומעשיהם הטובים יגינו על עם ישראל.

כמוצא שלל רב תהלים בשם "ישועות מלכו"

העובד בשמחה, קוצר פי כמה!

הַזְרְעִים בְּדִמְעָה בְּרֶנָּה יִקְצְרוּ, הָלוֹף יִלֹּף וּבָכָה נִשָּׂא מִשֶּׁשׁ
הַזֶּרַע בָּא יָבוֹא בְּרֶנָּה נִשָּׂא אֶלְמָתִיו (קכו, ה-ו)

"הַזְרְעִים" בין "בְּדִמְעָה" בין "בְּרֶנָּה", שניהם "יקצרו", לשניהם תצמיח הארץ ויקצרו. ובל זאת יש הבדל ביניהם: זה ש"הָלוֹף יִלֹּף וּבָכָה", שזרע בדמעה, "נִשָּׂא מִשֶּׁשׁ הַזֶּרַע", קוצר לפי מה שזרע, ולא תצמיח לו יותר, אבל "בָּא יָבוֹא בְּרֶנָּה", זה שזרע ברינה, "נִשָּׂא אֶלְמָתִיו", אלומות אלומות רבות, כי תצמיח לו פי כמה וכמה! וכוונת הפסוק לעשיית המצוות: שבין העובד את ה' ומקיים מצוותיו בדמעה, ובין העובד ומקיים בשמחה, לשניהם מובטח שכר פעולתם, אבל שכרו של מי שעובד את ה' בשמחה רב לאין שיעור, בלי שום דמיון ושווי לעובד בדמעה ובבכי!

כמוצא שלל רב "תהלים" בשם "דורש ציון"

המקור לברכת הזימון

איתא במסכת ברכות (מח:): תנו רבנן מניין לברכת המזון מן התורה שנאמר: ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת הזן את ה' אלוקיך זו ברכת הזימון. ובפשטות מבואר דברכת הזימון מן התורה, אמנם יש מן הראשונים דס"ל דחיוב ברכת הזימון הוא מדרבנן, והני קראי דמייתנין בגמרא אסמכתא נינהו.

ספר "חיים של ברכה"

שיר המעלות לפני ברכת המזון

שיר המעלות בשוב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן (תהלים קכו, א)

אפשר לפרש בכמה אופנים. (א) מלשון שיבה וחזרה ורצה לומר כאשר ישיב ה' את ישראל לציון מגלות בבל (רש"י, מלבי"ם). (ב) יש שפירשוהו מלשון רגיעה והנחה, כמו בשובה ונחת תושען (ישעיה ל, טז) רצה לומר כאשר יניח וירגיע ה' את שיבת ציון. ולפי ב' הפירושים הנ"ל קאי "בשוב ה'" על ישראל. (ג) יש מפרשים דקאי על הקב"ה בעצמו ורצה לומר כאשר ישוב ה' יחד עם עם ישראל מהגלות, כי כאשר ישראל נמצאים בגלות גם ה' כביכול גולה עימם, כמו שדרשו חז"ל "בכל צרתם לו צר" (ישעיה סג, ט), וכן "הושיעה ימינך" (תהלים ס' וק"ח), וכן "עמו אנכי בצרה" (תהלים צא). לפי פירוש האחרון תתפרש מילת "את" כמו מילת "עם".

ספר "חיים של ברכה" בשם המאירי

כדי שלא תזיק לנו ההרגשות ביום הוא...

הַיֵּינוּ כְּחֶלְמִים (שם)

מה ההרגשה "הַיֵּינוּ כְּחֶלְמִים" דוקא? כך יש לפרש: כידוע, אדם שמתבשר לפתע על מאורע משמעותי, בין אם הוא מעציב, לא עלינו, ואפילו אם הוא מאורע משמח, הרי מרוב התרגשות עלול הוא להינזק, חלילה. ובכל זאת, יתכן שאדם הוא הווה חוויה זו בחלומו. אז גם כאשר יתעורר ויזכור חוויה, לא יזיק הדבר לבריאותו. כאשר מבטיח לנו הנביא, שמאורע זה של "בשוב ה' את שיבת ציון", שהוא מאורע משמח מאוד, אף שיקרה פתאום, הרי אנו נהיה כחולמים, וממילא ההתרגשות העצומה לא תזיק לנו.

כמוצא שלל רב "ברכת המזון" בשם רבי שמחה זיסל ברידא

לעתיד לבוא נגלה שגם הרע היה טוב!

אֲזַי מִלֵּא שְׁחוֹק פִּינוּ (קכו, ב)

לעתיד לבוא, לא רק שנראה בעינינו שכל קושי הגלות הביא לטוב, לגאולה שלימה, אלא פינו ימלא שחוק, למפרע נגלה שהרע היה בעצם טוב, שכל הגלות המרה הזו, היתה כולה טובה עצומה מאת בורא כל העולמים, רק שכעת מכוסה הוא מעימנו. זו הבנת הפסוק "אודך ה' כי אנפת בי" (ישעיה יב, א). כל דבר שהקב"ה עושה, טוב הוא, גם אם איננו מבינים באותו רגע מדוע הוא טוב, עלינו לדעת כי במעשה עצמו מונחת הטבה עד אין קץ.

כתב הט"ז (או"ח סי' קצ"ג סק"ה) דבזמן חכמי התלמוד שהיו יכולין להיזהר ולכוין לברכת המברך מילה במילה, היה עדיף טפי שיוציא המזמן את המסובין ידי חובתם בברכת המזון משום ברוב עם הדרת מלך, אבל אנו שאין יכולין להיזהר בזה נחא טפי שיברך כל אחד ואחד בלחש, עיי"ש.

סדר הברכות: איתא בגמרא (ברכות מח): תנו רבנן סדר ברכת המזון כך היא, ברכה ראשונה ברכת הזן, שניה ברכת הארץ, שלישית בונה ירושלים, רביעית הטוב והמטיב. ובביאור דברי הגמרא כתב הב"ח (סימן קפ"ז) וזה לשונו: דנראה דקשיא להו לחז"ל, דהיה לנו להקדים ברכת הארץ שמוציאה המזון ואח"כ לברך על המזון, וכן היה ראוי לברך תחילה על ירושלים וציון ומלכות בית דוד ואח"כ על הארץ ועל המזון, לכך פירשו דלפי שמשו רבנו תקנה לישראל כשירד להם המן מן השמים, לכך היא ראשונה, ולפי שיהושע תיקן אח"כ על הארץ היא שניה, ולפי שאח"כ תקנו דוד ושלמה בונה ירושלים היא שלישית עכ"ל.

ספר "חיים של ברכה"

מדוע חלק מהברכות נתקנו בלשון נוכח וחלק בלשון נסתר.

כתב בעיון תפילה (סידור אוצר התפילות) וז"ל: ובמטבע הברכות הללו יש לשאול שאלה, הברכה הראשונה ברכת הזן נאמרה כולה בלשון נסתר, והברכה השניה ברכת הארץ וגם ברכה השלישית ברכת בונה ירושלים נאמרו שתיהן בלשון נוכח, והברכה הרביעית הטוב והמטיב נאמרה שוב בלשון נסתר, האי מלתא טעמא בעי עכ"ל. ומצינו בזה שתי גישות הפוכות זו מזו. בעיון תפילה תירץ בשם הרב ר' יהודה ליווא אופנהיים ז"ל בספרו "מטה יהודה", על פי דברי רבותינו במסכת יומא (נד.), דאיתא שם: אמר רב נחמן משל לכלה כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה, כיון שבאתה לבית חמיה אינה צנועה מבעלה. ופרש"י וז"ל: בבית אביה, באירוסיה, אף ישראל במדבר עדיין לא היו גסין בשכינה. ולכן ברכת הזן שתיקנה משה במדבר נאמרה בלשון נסתר, לפי שלא היו ישראל גסים עדיין בשכינה, ולא העיזו פניהם לדבר בלשון נוכח. וכשנכנסו לארץ תקנו יהושע ודוד ושלמה לדבר לפני הקב"ה בלשון נוכח, ואחר חורבן הבית השני שנתגרשו חזרו לדבר בלשון נסתר, ונשאר הסגנון הכללי של הברכות האלה כמו שנתקנו בתחילתן. ומרן הגר"ח שליט"א תירץ: כי ברכת הזן משה תיקן כשאכלו את המן, וכיון שאז ה' היה הולך לפניו בעמוד אש לילה ובעמוד יומם הענן, אין דרך ארץ לדבר אליו בלשון נוכח, וברכת הטוב והמטיב הוי כשאר ברכות קצרות שמתחילות בלשון נוכח, ברוך אתה, ומסיימים בלשון נסתר.

שם

שאלה: האם צריך ליטול רשות מהכהן לברך, ולומר "ברשות כהן", כשאוחז באמצע סעודה ואינו מצטרף לזימון. **תשובה:** הנה ענין נטילת רשות מהכהן לכאורה הוא ענין של כבוד, דלעולם היה צריך לכבד את הכהן לברך, והיות שאינו מכבדו בברכת המזון, נוטל ממנו רשות לברך. וכן מתבאר ממה שכתב החוות יאיר בספרו מקור חיים (קיצור הלכות לס' קסז סי"ד), שאין ענין ליטול רשות ממי שיושב אצלו ואינו אוכל ושותה עמו, ולפני בעל הבית א"צ ליטול רשות מהכהן, עיי"ש. משמע מזה, דענין נטילת רשות הוא מפני שהיה לו לכבדו בברכת המזון, ולכן כשסועד אצל בעל הבית שאין לו רשות לכבדו, אינו צריך להזכיר את הכהן. ולכן אין צריך להזכירו כשאנו סועד עמהם. ואם כן בנידון דידן שלא שייך לכבדו לברך, היות ועומד באמצע סעודה ואינו רוצה עדיין לברך, אין צריכין ליטול ממנו רשות לברך. אבל בענינים כאלו אי אפשר להורות הוראה כללית, דהכל לפי הענין, וכיון שאין חסרון בהוספת נטילת רשות גם מהכהן, למה לא לכבדו. שו"ת גם אני אודך

פתגם: אינך יכול לעבוד על מדותיו של הזולת

ספר "שמחה"

חקירה: ברכת המוציא

פוטרת דברים הבאים בתוך הסעודה, משום חשיבות הלחם, או משום חשיבות ברכת המוציא (נאפיקי ים ח"ב א) ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: רואה של אחרים. בבית המדרש אחד היה יהודי טרחן, שאהב תמיד למצוא חסרונות באחרים ולהוקיען ברבים. במיוחד היה נטפל אל הרב ומתאמץ לגלות בו כל מיני חסרונות מדומים. אמר לו פעם הרב: חכמינו אמרו: (פסחים) שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, משמע: החסרונות שלך אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים, ושל הרב הנעלה ממך לאין שיעור. ספר "חד וחלק" חלק ד'

מזל טוב ליום הבר מצוה של נכדי יוסף בן שלמה, שיזכה להיות גדול בתורה

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, ג'לברט יפה בת מרים. לזיווג טוב לשלמה בן אסתר. לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל.

